

Efectes econòmics de la globalització per a Andorra: de paradís fiscal a possible estat associat a la UE. Passat, present i futur

Antoni BISBAL i GALBANY

Passat: l'Andorra paradís fiscal

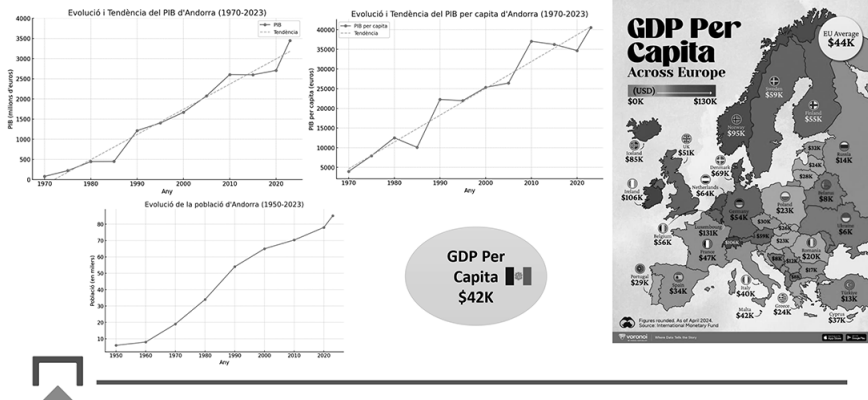
Durant dècades, Andorra ha estat coneguda per la seva condició de paradís fiscal. La seva baixa (o nul·la) fiscalitat i el secret bancari van atreure capitals estrangers, i el sector financer va prosperar de forma important des de mitjan segle xx fins a principi del segle xxi. Durant aquest període, Andorra va construir una economia basada principalment en els serveis financers, el turisme i el comerç. Aquest model econòmic va permetre al país mantenir una economia avançada i en constant creixement, a més de facilitar la transformació d'Andorra en un país modern i desenvolupat.

Algunes dates clau del nostre passat històric

- ❑ **Principis del segle XX**
 - 1914: Construcció de la primera carretera que uneix Andorra amb Espanya
 - Una economia agrària, de subsistència igual que la resta del Pirineu.
 - Una població aproximada de 7.000 habitants
- ❑ **1950-1960: Modernització i Infraestructures**
 - Després de la Segona Guerra Mundial, Andorra comença un procés de modernització. Es construeixen noves infraestructures, com carreteres, escoles i hospitals, per millorar la qualitat de vida dels seus habitants i adaptar el país als temps moderns.
 - El comerç, turisme d'hivern i el seu sistema financer comencen a ser els primers elements que structuren el seu creixement en el PIB.
- ❑ **1968: Creació de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social**
 - S'estableix la Caixa Andorrana de Seguretat Social (CASS), que proporciona serveis de seguretat social als ciutadans d'Andorra, incloent l'atenció sanitària i les pensions.
- ❑ **1982: Es crea el primer Govern d'Andorra**
 - Es nomena el primer cap de Govern
- ❑ **1991: Andorra apareix a la Llista de territoris qualificats com a paradisos fiscals per Espanya**
- ❑ **1993: Constitució d'Andorra i ingrés d'Andorra en les Nacions Unides**
- ❑ **1990- 2000: Andorra considerada paradís fiscal per la OCDE** amb altres 35 països o territoris no cooperants i comença a aparèixer en nombroses llistes internacionals.
- ❑ **2002: Adopció de l'euro**
 - Andorra adopta l'euro com a moneda oficial, tot i no ser membre de la Unió Europea. Posteriorment, l'any 2011, Andorra signa un acord monetari amb la UE que permet l'emissió de monedes d'euro pròpies.

Evolució històrica Població, PIB, VS PIB per Càpita

No obstant això, amb l'arribada de la globalització, el paradigma va canviar. La creixent pressió internacional per a una més gran transparència financera, així com les demandes de la societat civil andorrana per canvis socials (com l'avortament i els drets laborals) van provocar que Andorra experimentés canvis significatius. El 1993, amb l'aprovació de la Constitució, el país esdevingué un estat independent de dret, democràtic i social. L'adhesió al Consell d'Europa i les primeres eleccions postconstitucionals van marcar l'inici d'una nova era. La necessitat de diversificar l'economia i reduir la dependència del sector financer, comercial i del turisme es va fer evident.

Algunes dates clau del nostre present històric més recent (legislativament)

- ❑ **Any 2007**
 - Llei 20/2007 de societats anònimes i de responsabilitat limitada
 - Llei 30/2007 de la comptabilitat dels empresaris
- ❑ **Any 2009**
 - Andorra deixa de ser considerada paradís fiscal a efectes de la OCDE, al comprometre's com a país a implementar els estàndards de la OCDE sobre l'intercanvi en matèria fiscal. Aquest compromís va ser crucial per a sortir de la llista de països "grisos" de la OCDE que no complien amb les normes internacionals de transparència.
 - Dipòsit de comptes per als empresaris andorrans (persones físiques i jurídiques).
- ❑ **Any 2010**
 - Aprobació de les lleis fiscals andorranes (IS, IAE, IRNR).
- ❑ **Any 2011**
 - Andorra deixa de ser considerada paradís fiscal a efectes de l'estat espanyol amb la Llei d'intercanvi d'informació.
- ❑ **Any 2012**
 - Entrada en vigor de la Llei de l'impost de societats, impost sobre els no residents fiscals, impost sobre les activitats econòmiques.
- ❑ **Any 2015**
 - Entrada en vigor de la Llei de l'impost de l'IRPF
 - Signatura i entrada en vigor dels convenis de doble imposició (França (2014), Espanya, Portugal (2016)...

Situació present d'Andorra: adaptació i transició

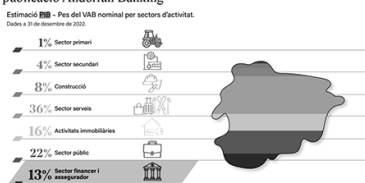
Actualment, Andorra ha pres mesures importants per adaptar-se al nou entorn econòmic i a les exigències de la globalització. La implementació de reformes fiscals i financeres ha estat una prioritat per al Govern andorrà des de la dècada dels anys 2010. Aquestes reformes inclouen la signatura d'acords d'intercanvi d'informació fiscal amb altres països, l'adopció de normes de transparència financera i l'homologació d'un sistema tributari a escala internacional, amb la signatura de diferents convenis de no doble imposició amb els principals estats veïns europeus. Aquests canvis han permès a Andorra sortir de la llista de paradisos fiscals de pràcticament tots els països i organitzacions internacionals, cosa que n'ha millorat la reputació global.

A més de les reformes financeres, Andorra ha invertit en la modernització de les seves infraestructures tecnològiques. La globalització ha facilitat l'accés a les noves tecnologies i ha permès al país modernitzar les seves xarxes de comunicació i adoptar serveis digitals avançats. Aquestes millores han tingut un impacte positiu en diversos sectors, com ara la salut, l'educació i l'administració pública, i ha afavorit una societat més connectada i eficient. El turisme continua sent un pilar fonamental de l'economia andorrana. El país ha desenvolupat una oferta turística diversificada que inclou el turisme de neu, el termalisme, activitats de muntanya i compres, i que atrau visitants de tot el món. Aquest sector ha ajudat a pal·liar els efectes negatius de la crisi financera global del 2008 i de la pandèmia de covid-19, generant ingressos importants i creant llocs de treball.

No obstant això, l'aspecte negatiu continua sent que el país té una economia poc diversificada. El sector primari representa només un 0,3% del PIB (bàsicament, cultiu de tabac i ramaderia), el sector secundari arriba pràcticament al 20% (indústria de la construcció i producció de tabac) i la resta del PIB es troba en el sector terciari, que inclou turisme, comerç, transport, informació i comunicacions, així com serveis financers i immobiliaris.

Situació present

- ☐ Signatura d'acords d'intercanvi d'informació signats amb 24 països.
- ☐ Convenis de doble imposició signats amb 17 països.
- ☐ Sistema fiscal homologable internacionalment.
- ☐ PIB Andorra composició segons publicació Andorran Banking

- ☐ Important dependència del turisme i el comerç, així com de la construcció i les activitats immobiliàries (més del 50% del PIB).
- ☐ Es redueix la importància del sector financer i augmenta la del sector públic.
- ☐ Economia encara poc diversificada i dificultats de trobar empreses d'alt valor afegit que es vulguin instal·lar al país.

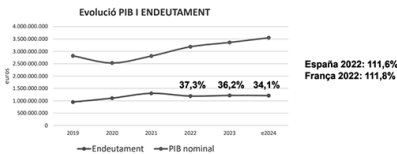
Situació present

- Finances públiques sanejades
- Important dependència de les taxes i els impostos indirectes.
- Els impostos directes agafen rellevància any rere any.

Evolució Ingressos

	Pressupost 2024	Pressupost 2023	Variació 24 vs. 23	% variació 24 vs. 23
Ingressos corrents	585.885.427	526.437.807	59.447.621	11%
Impostos directes	155.837.325	114.541.588	41.295.737	36%
Impostos indirectes	327.925.956	336.356.189	(8.430.233)	(3%)
Taxes i altres ingressos	66.996.194	47.581.305	19.414.889	41%
Transferències corrents	37.631	37.631	-	-
Ingressos patrimonials	35.088.321	27.921.094	7.167.227	26%

Evolució endeutament

- Canvi del paradigma de finançament de les arques de l'estat i adaptació als entorns internacionals.

Situació present

- Sistema Financer Andorra
 - 7 Entitats bancàries l'any 2000 a 3 entitats bancàries l'any 2024.
 - Pèrdua de pes del sector financer respecte el PIB.
 - Presència internacional de la banca andorranera amb obertura de noves oficines internacionals.
 - El sector financer andorrà deixa de ser local per competir en un món global.
- Modernització de les infraestructures
 - Millorar la competitivitat del país passava per tenir millors carreteres.
 - Importants inversions en túnels, telecomunicacions (fibra) i transport públic.
 - El repte es trobar alternatives al transport en carretera (aeroport, tren,...)
- Diversificació econòmica
 - La dependència excessiva del turisme, comerç, el sector financer i darrerament la construcció, ha estat identificada com una vulnerabilitat de la nostra economia.
 - El govern andorrà ha impulsat iniciatives per fomentar altres sectors com la salut, l'esport, l'educació i les tecnologies de la informació.
 - S'ha impulsat la diversificació econòmica a través del sector públic amb iniciatives com l'ADI o Andorra Business.
 - Queda molt camí per recórrer i valorar si Andorra pot aportar el valor afegit que altres centres internacionals aporten (Portugal, Barcelona, Països centro-americans, Suïssa, Països asiàtics, etc...)
 - Requereix un microclima adaptat a cada sector. "Hubs" tecnològics o sectorials que busquin donar alt valor afegit i diferenciació.
 - Falten infraestructures i xarxa de transports i comunicacions adaptades a aquests nous sectors.

Sector financer

Històricament, Andorra ha estat un centre financer atractiu per a inversors estrangers gràcies a la seva fiscalitat i el secret bancari. Amb l'arribada de la globalització i les reformes esmentades, el sector financer andorrà ha iniciat un període de diversificació amb una expansió i creixement internacional. Les entitats bancàries andorranes es globalitzen i comencen a oferir els seus productes i serveis a escala internacional. Algunes entitats bancàries andorranes deixen de ser bancs locals per convertir-se en bancs internacionals, amb importants creixements que porten els seus balanços a ser més grans fora que dins del territori andorrà.

El sector financer andorrà es modernitza i s'adapta a les exigències d'un món global, amb l'objectiu de crear valor en els seus productes i serveis, tant per als clients, proveïdors, accionistes, com per a qualsevol tercer. L'objectiu és que la plaça financera andorrana sigui reconeguda i respectada internacionalment.

Modernització de les infraestructures

La globalització ha fet que la modernització de les infraestructures andorranes fos una prioritat per als diferents governs en les darreres dècades. Millorar la competitivitat del país passava per invertir en millors carreteres (la construcció de túnels i ponts ha facilitat l'accés al país, ha reduït el temps de viatge i ha millorat la seguretat viària), així com inversions en transport públic, telecomunicacions i infraestructures digitals.

Tot i això, el gran repte actual es troba a buscar altres alternatives de transport diferents al transport per carretera. L'aeroport i el tren continuen sent els grans reptes de futur per a Andorra, on des de fa temps els andorrans inverteixen grans esforços i dedicació sense trobar els fruits esperats. Aquests aspectes marcaran el futur d'Andorra.

Diversificació econòmica

Un dels principals objectius d'Andorra els darrers anys ha estat la diversificació de la seva economia. La dependència excessiva del turisme, el comerç, el sector financer i darrerament la construcció ha estat identificada com una vulnerabilitat de la nostra economia, especialment en temps de crisi global i durant la pandèmia. El govern andorrà ha impulsat iniciatives per fomentar altres sectors com la salut, l'esport, l'educació i les tecnologies de la informació. Aquestes iniciatives han buscat impulsar la creació de parcs tecnològics, incentius per a empreses emergents (*start-ups*) i la promoció de la recerca i el desenvolupament. No obstant això, queda molt camí per recórrer i pot ser que encara no ens trobem on ens hauria agradat.

Situació de futur

☐ Integració a Europa i Acord d'associació

➤ **Corrent del SI**

- Integrar-nos en la comunitat internacional a la que pertanyem. No podem quedar-nos a un costat i cada vegada més aïllats.
- En un món global has d'adaptar-te als estàndards i regulacions internacionals. L'equiparació de la normativa andorrana a l'europea és una garantia d'equiparació amb estàndards internacionals.
- El futur d'Andorra no és compatible sense un accés lliure al mercat europeu, una major atracció d'inversions estrangeres i la possibilitat de participar en programes i projectes europeus.
- Sectors importants de l'economia andorrana han dit clarament que estan a favor del SI, per exemple sector financer.
- Importància de tenir un sector financer solvent i reconegut internacionalment, per garantir el funcionament de l'economia domèstica d'un país.
- Els països del nostre entorn segueixen regulant i considerant a països externs com a no cooperants o amb dificultats d'entesa. Andorra no pot quedar apartada. La OCDE presentarà noves normes dels models del segon pilar BEPS que podrà modificar els impostos mínims globals a tributar a nivell internacional.
- Els desavantatges del present seran desafiaments a mig termini i avantatges de futur.
- Altres...

➤ **Corrent del no**

- La integració comportarà desafiaments significatius que seran desavantatges pel futur. Sectors concrets poden sortir perjudicats en el curt termini.
- Adaptar tot el cabal legislatiu comunitari. L'Acord implica l'equiparació de la normativa andorrana a l'europea.
- Preocupa els requisits per a la lliure circulació de persones per als estats membres de la UE.
- Inquietud en certs col·lectius per l'establiment de noves empreses i professionals a Andorra.
- Incertesa sobre la pèrdua de competitivitat dels empresaris i empreses andorranes.
- Es vol renegociar l'acord, no de forma global sinó sectorial.
- Altres...

Futur: cap a la integració europea

El futur mostra dos corrents oposats. D'una banda, una Andorra que té com a objectiu integrar-se encara més en la comunitat internacional, buscant associar-se amb el nostre entorn europeu a través d'un acord d'associació amb la Unió Europea (UE) i que pretén continuar sent una Andorra diversa culturalment, sense pors ni complexos. Aquesta Andorra entén que els nous acords, convenis i regulacions internacionals són el camí per seguir creixent i reconèixer-nos globalment. El futur d'Andorra no és compatible sense un accés lliure al mercat europeu, una atracció més gran d'inversions estrangeres i la possibilitat de participar en programes i projectes europeus.

No obstant això, hi ha un altre corrent que pensa que aquesta integració comportarà desafiaments significatius que seran desavantatges per al futur. Una Andorra que s'haurà d'adaptar a les estrictes regulacions de la UE en àmbits com el medi ambient, la competència i la protecció dels consumidors, entre d'altres. A més, amb la incògnita si s'haurà de reformar encara més el nostre sistema fiscal, canviar el model de lliure circulació de persones o el sistema econòmic per complir amb l'estricta normativa europea. Aquest corrent considera que generarà tensions internes i sacrificis a curt, mitjà i llarg termini difícils d'assumir. Una Andorra que considera que estem millor com estem i que no ens hem de complicar la vida.

Conclusió

La globalització ha estat un factor determinant en la transformació d'Andorra, d'un paradís fiscal a un país que busca una integració més gran en la comunitat internacional. Mentre que els beneficis del creixement turístic, un sistema financer internacionalitzat i la modernització tecnològica han estat significatius, el país també ha hagut d'enfrontar-se a reptes com la vulnerabilitat econòmica i la pèrdua de tradicions locals. La possible associació a la UE representa una nova etapa en aquesta transformació, que podria aportar encara més beneficis econòmics alhora que planteja nous desafiaments.

Andorra, amb la seva història singular i la seva capacitat d'adaptació, segueix evolucionant en el complex escenari de la globalització, i busca equilibrar els avantatges de la integració internacional amb la preservació de la seva identitat i sobirania. La clau per al futur del país serà la seva capacitat per aprofitar els nous reptes i les oportunitats que ofereix la globalització, mentre en mitiga els impactes negatius, amb l'objectiu d'assegurar un desenvolupament sostenible i equilibrat per a les properes generacions. Aquesta és la nostra obligació!

Antoni Bisbal i Galbany,
soci-director de Crowe Andorra i Degà del Col·legi Oficial d'Economistes d'Andorra